

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО І ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Олена Загіка,

*кандидат педагогічних наук, директор Вищого професійного училища
№25, м. Хмельницький, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-8004-9338>*

Наталія Кочаток,

*заступник директора з навчально-виробничої роботи Вищого
професійного училища №25, м. Хмельницький, Україна*

Анотація. У статті проаналізовано особливості дистанційного та змішаного навчання у закладах професійної освіти. Дистанційне та змішане навчання сьогодні є особливо актуальним у підготовці кваліфікованих робітничих кадрів. Представлено досвід роботи педагогічного колективу ВПУ №25 м. Хмельницького щодо впровадження в освітнє середовище дистанційного та змішаного навчання.

Ключові слова: заклад професійної освіти, дистанційне навчання, змішане навчання, освітнє середовище.

FEATURES OF DISTANCE AND MIXED LEARNING IN VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS

Olena Zagika,

*Candidate of Pedagogical Sciences, director of the Higher
Vocational School №25 of Khmelnytskyi, Ukraine*

Nataliia Kochatok,

*deputy director for educational and production work of the Higher
Vocational School №25 of Khmelnytskyi, Ukraine*

Abstract. The article considers the features of distance and blended learning in vocational education institutions. Distance and blended learning is especially relevant today in the training of skilled workers. The experience of the pedagogical staff of VPU №25 of Khmelnytskyi on the introduction of distance and blended learning in the educational environment is presented.

Keywords: vocational education institution, distance learning, blended learning, educational environment

Освіта на сьогодні це інструмент, який створює інноваційний простір, що утримує молодь у національному культурному полі, котрий допомагає розуміти та аналізувати світ в цілому, досліджувати, визначати пріоритети та власні цінності.

У системі професійної (професійно-технічної) освіти стрімко проходять кардинальні зміни у підходах, методах та прийомах навчання, тому здобувачі закладів професійної освіти (далі – ЗПО) повинні не тільки володіти теоретичними знаннями, але й уміти їх практично застосовувати в сучасних умовах виробництва. Тож організація, адаптація, забезпечення ефективного освітнього процесу є надзвичайно актуальними для педагогів, здобувачів освіти та їхніх батьків.

Непередбачувана епідеміологічна ситуація (Covid-19), яка склалася в Україні та загалом у світі, а зараз повномасштабна війна, все це суттєво вплинуло на освітній процес

і в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Тому дистанційна та змішана форми навчання є ключовими частинами освітнього процесу для здобувачів освіти.

Це спонукало педагогів миттєво реагувати на виклики суспільства та стало поштовхом для педагогічного колективу Вищого професійного училища №25 м. Хмельницького здійснювати пошук нових можливостей впровадження в освітній процес технологій дистанційного та змішаного навчання. І варто зазначити, що в умовах війни перед всією освітянською спільнотою стоїть найважливіше завдання – зробити освітній процес безпечним, при цьому не втрати якості та результативності навчання здобувачів освіти.

Проблематику змішаної та дистанційної освіти у своїх роботах вивчали Дж. Мунен, А. С. Бурмістрова, Н. М. Болюбаш, В. П. Демкин, В. Ю. Гнезділов, В. П. Голубєва, І. М. Ільїна, О. Г. Кіріленко, М. В. Коваль, Н. І. Муліна, В. Г. Маняхіна, О. В. Мірзабекова, О. Ф. Мусійовська, Н. Ю. Найдєнова, Е. Б. Новікова, Є. М. Смирнова-Трибульська, Н. Ф. Телешева, О. В. Хмель, І. В. Холодкова, П. І. Підкасистий, С. В. Шокалюк, Р. В. Шульміна, Б. І. Шуневич та інші.

Необхідність здійснення освітнього процесу в умовах карантину дала можливість зрозуміти поточний якісний рівень реалізації дистанційного та змішаного навчання. Насамперед, спостерігалися суперечності між стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій і рівнем упровадження елементів відкритої освіти та невідповідністю освітніх закладів до їх ефективного використання й інтеграції в освітній процес; між потребами здобувачів освіти у використанні персоналізованого освітнього середовища, реалізації завдань компетентнісного підходу й відсутністю відповідного програмно-технічного комплексу та якісного освітнього електронного контенту (Биков та ін., 2008).

Впровадження систем дистанційного та змішаного навчання залежить від скоординованої діяльності усіх учасників освітнього процесу (педагогічного, учнівського колективів, батьківської спільноти), а також від ефективної, злагодженої роботи структурних підрозділів закладу професійної освіти.

Тому головним завданням для педагогічного колективу ВПУ №25 м. Хмельницького щодо організації освітнього процесу в дистанційному та змішаному форматах стало створення найсприятливіших умов учнів у здобутті ними професійної освіти, удосконалення форм, методів, технологій на основі новітніх інформаційно-комунікаційних та психолого-педагогічних технологій навчання.

Застосування в освітньому процесі нових форм навчання уможливорює суттєві зміни щодо підготовки висококваліфікованих робітничих кадрів, дає перспективи для розвитку потенціалу майбутніх фахівців, що є важливою складовою формування їх професійних компетентностей (Гуревич, 2015).

Якість професійної освіти залежить від багатьох факторів, тому, на нашу думку, одним з важливих є фактор, використання в освітньому процесі новітніх досягнень інформаційних і телекомунікаційних технологій, який дає змогу вдосконалювати роботу педагогічного та учнівського колективів. Навчання за дистанційною та змішаною формою зумовило оновлення потреб педагогічного колективу в освоєнні програмних засобів. У такому контексті для їх діяльності важливим є посилення методичного супроводу закладу професійної освіти.

У результаті впровадження у закладі дистанційної та змішаної форми навчання

розробка комплексно-методичне забезпечення є основним чинником якісного освітнього процесу та створення оптимальної системи навчально-методичної документації й засобів навчання, необхідних для повного та якісного навчання з предметів та професій в межах програми та відведеного навчальним планом часу.

З метою розроблення ефективних засобів формування професійних компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників було вирішено чітко структурувати навчальний контент, застосовуючи інноваційні методики, до яких відносяться: електронне навчання (e-learning), мобільне навчання (m-learning), «перевернуте» навчання (f-learning), змішане навчання (blended-learning) (Базилюк та ін., 2017). Варто зазначити, що освітні інновації стосуються найрізноманітніших аспектів освітнього процесу, починаючи зі зміни організації освітнього середовища у закладі, оснащенням їх сучасними технічними засобами і закінчуючи апробацією нових технологій і форм навчання.

Для здійснення ефективного процесу дистанційного навчання у закладі педагогам та здобувачам освіти потрібен освітній інструмент, який би міг реалізувати майбутнім кваліфікованим робітникам усі професійні компетентності відповідно до освітніх стандартів професійної (професійно-технічної) освіти. І одним з таких інструментів, на нашу думку, є платформа, яка дозволяє розміщувати, спілкуватися, контролювати знання здобувачів освіти, здійснювати управління процесом навчання, вивченням предметів, опануванням професійних компетентностей тощо.

Таким чином, організовуючи освітній процес за дистанційною та змішаною формами, педагогічний колектив ВПУ №25 м. Хмельницького вирішив поєднати різні моделі навчання, беручи від кожної основний складник та формуючи, тим самим, свою модель освітнього середовища, яка б задовольняла освітні потреби педагогічного та учнівського колективів.

Щоб забезпечити ефективну організацію освітнього процесу в дистанційному режимі у ВПУ №25 м. Хмельницького створено інформаційно-освітнє середовище (рис.1), що надає ряд можливостей для управлінської, кадрової, методичної, педагогічної, освітньої, виховної діяльності. Відтак забезпечення надійної комунікаційної системи, можливість ефективної управлінської функції, співпраці викладачів, майстрів виробничого навчання із здобувачами освіти у освітньому середовищі та реальному освітньому процесі, використання інформаційно-комунікаційних засобів дозволяє адаптувати його під особливості освітньої системи училища.

Рис.1. Інформаційно-освітнє середовище ВПУ №25 м. Хмельницького

Інформаційно-освітнє середовище ВПУ №25 м. Хмельницького – це освітня система, яка складається з модулів та дає можливість адміністрації закладу здійснювати контроль за якістю та ефективністю освітнього процесу, педагогічному колективу активно використовувати інформаційно-комунікаційні технології, що сприяють формуванню професійних компетентностей випускника ЗПО, систематизувати та накопичувати методичні напрацювання тощо. Тобто є можливість реалізувати творчий потенціал кожного педагогічного працівника та всього колективу училища.

Зупинимось на інформаційно-освітньому середовищі ВПУ №25. Варто наголосити, що саме використання в освітньому процесі такого середовища надає здобувачам освіти безліч освітніх перспектив. Серед них: доступ до навчальних матеріалів (лекції, завдання для практичних, самостійних робіт здобувачів; допоміжні навчальні матеріали (підручники, навчально-методичні комплекси, довідники, словники тощо) та засобів тестування та спілкування; засоби, які використовуються для колективної роботи здобувачів освіти (форуми, чати, вебінари); перегляд результатів проходження тесту, завдання з потрібного навчального предмету, спілкування з педагогом у чатах, форумах, особистих повідомленнях, зворотній зв'язок; завантаження файлів з виконаними завданнями тощо. Для педагогів: розміщення навчальних матеріалів, лекцій, завдань різної складності, різних типів тестів, навчально-методичних комплексів, підручників, методичних рекомендацій, програм виробничого навчання та практики тощо.

Використання інформаційно-освітнього середовища, насамперед, дозволяє

здійснювати процеси обміну інформацією, контроль за освітнім процесом, виховною роботою, навчально-методичним забезпеченням, прийняття ефективних управлінських рішень шляхом налагодження швидкої комунікації, здійснювати спільну роботу з документами та інше. Зазначимо, що на сьогодні в освітній діяльності ВПУ №25 частково використовується електронний документообіг (електронний журнал, розклад), засоби хмарного середовища тощо. Тому створення такого середовища у ВПУ №25 м. Хмельницького надало можливість кожному здобувачеві освіти отримувати інформацію, необхідну для формування професійних компетентностей, покращити сприйняття програмного матеріалу.

Здійснивши моніторинг можливостей організації освітнього процесу училища (використання інформаційно-комунікаційних технологій, технічних засобів навчання, доступність цифрових інструментів для здобувачів освіти), педагогічний колектив використовує різні цифрові ресурси: GOOLE Classroom, MOODLE, ZOOM, Microsoft Teams та інші; сукупність служб та сервісів мережі Інтернет (блог, електронна пошта, онлайн-відео та аудіо, чати, онлайн засоби проведення тестування, онлайн презентації, електронні бібліотеки тощо).

Пошук сучасних форм навчання у дистанційному та змішаному форматі спонукали педагогів до використання в освітньому процесі інтерактивних форм, що надає можливість здобувачам освіти бути активними, самостійно засвоювати нові знання і спроможними будувати індивідуальну освітню траєкторію, яка сприяє формуванню компетентного фахівця, конкурентоспроможного в сучасних умовах та здатного до швидкого реагування на виклики часу. Адже під час навчання у ЗПО у молоді закладаються основи професійного розвитку та власної професійної кар'єри, визначення кар'єрної спрямованості, які визначають сукупність уявлень про професію та майбутню професійну діяльність.

Варто наголосити, що швидка зміна інформаційних технологій, поява нових засобів дистанційного навчання та інструментарію вимагають швидкого його опанування з метою підвищення ефективного освітнього процесу. Саме широке використання інформаційно-комунікаційних засобів дає змогу педагогічному колективу реалізувати системні принципи навчання: мобільність учасників освітнього процесу, доступ до освітніх систем, враховуючи інформаційно-освітнє середовище училища, надання якісної освіти. Також заклад активно працює у напрямі створення сучасних електронних навчально-методичних комплексів, посібників тощо.

Результати роботи щодо впровадження дистанційного та змішаного навчання постійно презентуються педагогами на регіональному та всеукраїнському рівнях. До прикладу, досвід викладачів загальноосвітньої та професійної підготовки, майстрів виробничого навчання, методичної та психологічної служби відзначено Департаментом освіти та науки Хмельницької ОДА, Науково-методичним центром професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій. Досвід педагогічних працівників закладу широко висвітлюється у соціальних мережах, на сайті закладу, педагоги мають власні блоги, беруть участь у різноманітних методичних заходах, конференціях, семінарах, вебінарах тощо.

Інформаційно-освітнє середовище трансформує структуру і зміст навчання, забезпечує підвищення якості освітнього процесу та досягнення освітньої мети училища. Впровадження дистанційного та змішаного навчання у освітній процес ВПУ №25

м. Хмельницького спрямоване на глибоке розуміння навчального матеріалу та формування комунікативних (безпосереднє спілкування за допомогою засобів мережі «Інтернет»), інформаційних (пошук інформації з різних джерел та можливість її критичного осмислення), самоосвітніх (уміння навчатись самостійно) компетентностей. Дистанційне навчання сприяє формуванню у здобувачів освіти таких особистісних якостей як активність, самостійність, креативність, творчість, відповідальність, цілеспрямованість тощо. Тому здобувач освіти має вчитися працювати у команді дистанційно, оволодіти skill soft (гнучкими навичками), підвищити власну інформаційно-цифрову компетентність, вміти виокремити та опрацювати необхідний зміст навчальної дисципліни, мотивуватися до здійснення освітньої діяльності та побудови власної траєкторії розвитку.

Таким чином, дистанційне та змішане навчання має багато переваг та проблем, але час і ситуація в країні показали, що їх використання стало не тільки випробуванням для освіти, але й зумовило потребу в реалізації професійної компетентності педагогів, у виявленні здатності учасників освітнього процесу до самоорганізації, культури, бажання й уміння працювати разом.

Досвід ВПУ №25 м. Хмельницького щодо впровадження технологій дистанційного та змішаного навчання з використанням інформаційно-освітнього середовища показує, що педагогічний колектив готовий відповідати на виклики часу, якісно надавати освітні послуги, створювати умови для здобувачів освіти щодо їх професійного становлення та досягнення успіху.

Список посилань

Спирін, О. М., Базелюк, О. В., Петренко, Л. М., Каленський, А. А. & Майборода, Л. А. (2018) *Технології дистанційного професійного навчання*. Полісся.

Биков, В. Ю., Кухаренко, В. М., Сиротенко, Н. Г., Рибалко, О. В., & Богачков, Ю. М. (2008). *Технологія створення дистанційного курсу*. Міленіум.

Гуревич, Р. С. (2015). *Формування освітнього інформаційного середовища для підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах*. Планер.